

Hodnotové orientace klientů kontaktních center

Veronika Ondrová

*Univerzita Palackého v Olomouci, Filosofická fakulta, Katedra psychologie
ondronika@seznam.cz*

Abstrakt

Problematika hodnot u uživatelů návykových látek má své zakotvení v různých výzkumných studiích. Cílem této práce bylo zjištění struktury preference terminálních a instrumentálních hodnot u subpopulace injekčních uživatelů drog a její srovnání s hodnotovou orientací současné mladé generace. Výběrový soubor tvořili klienti kontaktních center v Brně a Olomouci. K reprezentativnímu profilu hodnotového žebříčku tzv. „běžné populace“ byla využita data získaná výzkumnou studií Řehan, Cakirpaloglu – Sociální status a hodnotové orientace mladé generace. Užitou metodou ke sběru dat byla Rokeachova škála hodnot. Podle žebříčku hodnotové preference lze obecný hodnotový profil klientů K-center charakterizovat jako směřující ke svobodě, nezávislosti a individualitě. Naopak mezi nejvíce negované hodnoty patřily Bezpečnost národa, Ctižádostivost, Poslušnost a Spása duše. V porovnání s „běžnou populací“ však klienti kontaktních center nevykazovali výraznější rozdíly v hodnotovém profilu.

Klíčová slova: hodnoty, Rokeachova škála hodnot, uživatelé nelegálních návykových látek, kontaktní centra.

Východiska výzkumu

V rámci výzkumu hodnotových orientací klientů kontaktních center jde o propojení dvou poměrně rozsáhlých témat, kterými jsou hodnoty uvažované z psychologického hlediska, a drogová problematika.

Otázky týkající se užívání drog jsou velmi aktuální a často diskutované. V rámci tohoto tématu se můžeme dočíst právě o devalvací hodnot u uživatelů drog. Tématikou hodnot se pak zabývá hned několik vědeckých disciplín: filosofie, sociologie a především samostatně utvořená věda o hodnotách – axiologie. Ani psychologie se tomuto tématu nemůže vyhnout, neboť je vědou primárně zaměřenou k člověku.

Současná psychologie postrádá jednotnou teorii o hodnotách. Díky rozdílným přístupům, kritériím a empirickým zkušenostem psychologů máme k dispozici mnoho definic a úhlů pohledu. „Exkurze do historie psychologie však přinesla poučný poznatek, že v tomto oboru neexistují konečné, ‚ideální‘ definice; příčinou jsou metodologické obtíže při operacionalizaci většiny psychologických pojmů hodnoty a hodnocení nevyjímaje“ (Cakirpaloglu, 2004, s. 344).

Jako příklad jedné z definic uvádíme **pojetí Milтона Rokeacha**, neboť právě jeho škála byla k výzkumu hodnot použita. Rokeach zastává názor, že „hodnoty jsou kognitivními reprezentacemi lidských potřeb a indikují preference, které lidé sdílejí pro určitý typ výsledků ve svém životě a pro určitý typ chování“ (dle Rabušice in Rokeach, 1973). Hodnoty chápe jako *trvalé přesvědčení*, že určitý způsob jednání nebo cílový stav existence zasluhuje přednost před jiným způsobem jednání nebo stavem existence. V tomto pojetí jsou pak hodnoty standardem, který řídí a ovlivňuje jednání, postoje a hodnocení. A nejen to, jsou pro něj i hlubšími a fundamentálnějšími dispozicemi k chování než postoje (dle Rabušice in Rokeach 1973). Jde o pojetí zdůrazňující především praktický význam hodnot.

Nesporně významným činitelem při tvorbě závislosti na droze je samotná **osobnost uživatele**. Během života má člověk určité **potřeby**, které musí uspokojovat. Základní potřeby, zpočátku zejména biologické, se stále více individualizují a stávají složitějšími, proto význam uspokojování potřeb můžeme interpretovat různě a individuálně a do jejich širokého rámce se může vejít i závislost na drogách (Hajný in Kalina, 2003).

„Každý člověk má vypracovaný svůj vlastní **system hodnot**, což se projevuje v jeho zájmech... **Zájmy** člověka úzce souvisí s jeho **potřebami** a stávají se **motivačním činitelem** v činnosti člověka“ (Dušek, Janík, 1990, s. 124).

Roger Palm (2001) však ve své výzkumné studii zdůrazňuje, že ač je užívání drog součástí naprosto jiného **hodnotového systému**, nezahrnuje v sobě apriori žádný negativní postoj vůči společnosti. „Všechny sociální, kulturní a mentální procesy jsou důkazem toho, že drogy se ve společnosti vyskytují a jejich uživatelé vykazují schopnost adaptace na dominantní hodnotový systém, založený na překonání sebe sama...“ (Adiktologie, Listopad 2001, I/II s. 101). Jak je tedy patrné, o hodnotách se na poli problematiky závislostí diskutuje, ovšem závěry se částečně různí.

Jedním z dalších bodů je pojem **anomie**. Podle Slovníku cizích slov *Linharta a kol.* (2004) lze anomii chápat jako stav rozkladu soustavy individuálních i společenských hodnot. Mezi psychology však panuje jistá shoda, že anomie je charakteristikou postojovou a faktory, které vedou k jejímu vyššímu výskytu, mohou vést také k vyššímu výskytu různých forem deviantního chování, včetně zneužívání návykových látek. Závěrem výzkumu je tedy tvrzení, že vyšší míra anomie, jako výraz nedostatečné internalizace sociálně schvalovaných norem, významně přispívá ke kvalitativně bohatšímu postižení postojových charakteristik, jež zvyšují náchylnost k formám chování, které mohou být společensky nežádoucí a zdravotně rizikové, tj. také k nadužívání alkoholu a dalším formám návykového chování (Csémy, 2001).

„Lze shrnout, že konzumace drog představuje odchylný **styl života** některých jedinců v životních podmínkách pro ně náročných“ (Heller, Pecinová, 1996, s. 41). „Je dokonce možné mluvit o samotné kultuře, která je definována hodnotami, estetickými znaky (hudbou, literaturou, oblečením), filosoficky, politicky či nábožensky (př. anarchismus), rituály (při aplikaci) či jazykem (slang). Sounáležitost s takto vymezenou skupinou a kulturou má významný vliv na vývoj a hledání

vlastní identity – a to zvláště u lidí, kteří mohou na základě předchozích zkušeností mít zvýšenou potřebu či obtíž při utváření individuálního a **hodnotového vědomí** sebe sama“ (Hajný in Kalina, 2003, s. 137).

Z výše uvedeného je patrná určitá souvislost mezi sebepojetím, k jehož formování hodnotový systém nepochybně patří, a problematikou závislosti jako nedostatečně vyvinuté struktury Já.

Na závěr části o teoretických východiscích výzkumu je ještě třeba se pozastavit u samotných kontaktních center, jejichž klientela tvořila můj výzkumný soubor. **Kontaktní centrum** je tzv. nízkoprahové zařízení, které pracuje s klienty zneužívajícími zejména nealkoholové drogy a které svým přístupem dává prostor i pro práci s těmi uživateli drog, kteří aktuálně abstinovat nemohou nebo nechtějí. „Jsou určena k včasné krizové intervenci, poradenství, zdravotní a sociální pomoci osobám s nízkou motivací k léčbě“ (Libra in Kalina, 2003, s. 165).

Cílové skupiny populace programu kontaktních center jsou především závislí a problémoví uživatelé tvrdých drog, zejména s vysoce rizikovým scénářem (tj. intravenózní uživatelé, klienti s nízkým stupněm osobní a sociální autonomie, klienti ohrožení sociálně patologickými jevy) (Libra in Kalina, 2003, s. 166).

Mimo tuto konkrétní skupinu uživatelů mohou nízkoprahová zařízení poskytovat specifické služby i rekreačním uživatelům, a to zejména tanečních drog, experimentátorům a jejich blízkým (Kalina, 2003, s.17).

Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjištění struktury preference terminálních a instrumentálních hodnot u subpopulace uživatelů návykových látek, specificky u klientů K-center a její srovnání s výzkumnou studií Sociální status a hodnotová orientace mladé generace, autoři- Řehan, Cakirpaloglu, která posloužila jako reprezentace hodnotového systému běžné populace mladých lidí. Výzkumné otázky se snažily najít odpověď na to, které hodnoty klienti kontaktních center staví v hodnotovém systému nejvýše a které naopak považují za nejméně důležité; zda klienti vykazují podobný hodnotový systém a zda existují významné odlišnosti mezi hodnotovou orientací klientů kontaktních center a běžnou populací.

Zkoumaný soubor

Do výzkumu byli zahrnuti klienti kontaktních center v Brně a v Olomouci od 17 do 28 let, přičemž věkové těžiště se pohybovalo kolem 22 let. Z počtu 33 klientů se jednalo o 8 žen a 25 mužů. Poměr pohlaví byl tedy zhruba 1:3. Všichni klienti byli uživatelé pervitinu, kromě dvou osob se základní drogou heroin. Mezi další zneužívané látky patřil tabák, alkohol, marihuana, opium, v několika případech LSD a toluen. Téměř $\frac{3}{4}$ participantů tvořily osoby, které jsou déle než 2 roky injekčními uživateli drog. Frekvence intravenózního užívání se přitom pohybovala od každodenní aplikace až po užití 1x měsíčně ovšem s tím, že po tuto dobu byly konzumovány jiné ilegální látky.

V oblasti vzdělanostního profilu spadalo nejvíce odpovědí do kategorie učební obor bez maturity, v mnoha případech nedokončen, tudíž největší počet osob měl ukončené základní vzdělání. Osm klientů získalo maturitu. Ve výběrovém souboru se také nacházeli čtyři aktuálně studující. V oblasti

ekonomické aktivity tvořili největší podíl nezaměstnaní, několik osob vypovídalo o příležitostném zaměstnání a čtyři klienti měli stálé zaměstnání. Mezi participanty se nacházel pouze jeden rozvedený, ostatní uvedli, že jsou svobodní, tři z nich žili s partnerem.

Výzkumné metody

K výzkumu hodnot byla použita Rokeachova škála obsahující 36 hodnot, z nichž 18 se vztahuje k cílovým stavům existence a nazývají se terminální hodnoty, a dalších 18 hodnot odkazuje k osvojeným standardům chování, ty jsou označovány jako hodnoty instrumentální. K možnosti srovnání jedinců výběrového souboru jsem použila záznamového archu, který obsahuje položky typu: věk, pohlaví, vzdělání, ekonomická aktivita, rodinná situace, aktuálně užívané drogy i otázky spojené s injekčním užíváním a jeho frekvencí.

Ke statistickému zpracování údajů bylo použito výpočtu mediánů pro určení preferencí terminálních a instrumentálních hodnot, vypovídající o nejvýše a nejniže postavených hodnotách v žebříčku klientů K-center, dále pak Mediánového testu, jenž nám odpovídá na otázku zda dva nezávislé výběry pocházejí z populací se stejným mediánem, a sloužil tak pro možnost srovnání mého výběrového souboru s výsledky studie V. Řehana a P. Cakirpaloglu, a Testu shody χ^2 , který ukazuje, zda na rozdělení četností působily či nepůsobily pouze vlivy náhodné, tedy zda klienti K-center sdílejí nějaké společné hodnoty.

Výsledky

Preference terminálních a instrumentálních hodnot. Mezi nejvýše preferované hodnoty klienti zařadili Svobodu a Upřímné přátelství u terminálních hodnot a Sebekontrolu, Svobodomyšlnost, Poctivost a Nezávislost u hodnot instrumentálních. Nejnižší míra preference se ukázala u Bezpečnosti národa a Spásy duše pro terminální hodnoty, pro instrumentální hodnoty pak u Smířlivosti, Ctižádostivosti a Poslušnosti.

Společně sdílené hodnoty. Test shody χ^2 prokázal signifikantní rozdíl v rozložení četností u terminálních hodnot Pocit úspěšnosti a Rovnost a u instrumentálních hodnot Svobodomyšlnost, Nezávislost a Sebekontrola. Vysoce signifikantní rozdíl vykazovaly terminální hodnoty Svoboda, Bezpečnost národa, Krása, Spása duše, Společenské uznání a Upřímné přátelství. U instrumentálních hodnot se jednalo o Ctižádostivost, Poctivost a Poslušnost. Lze tedy říci, že u těchto hodnot rozdělení četností do tří kategorií podle míry preference s velkou pravděpodobností nemohlo být pouze náhodné.

Test shody χ^2 tak prokázal, že členové určité komunity, v tomto případě klienti kontaktních center, sdílejí společné přesvědčení týkající se určitých hodnot, jak o tom hovoří například Homola (1972).

Srovnání hodnotových orientací klientů K-center s tzv. běžnou populací. Ke srovnání bylo užito mediánů.

Vypočítané mediány pro terminální i instrumentální hodnoty byly porovnány s mediány získanými výzkumnou studií V. Řehana a P. Cakirpaloglu „Sociální status a hodnotová orientace mladé generace“, vypracovanou v rámci katedry psychologie FF UP Olomouc.

Jak je z tabulky 1 (viz příloha) patrné, u většiny hodnot se mediány výrazně neliší. Výjimku tvoří položky Bezpečnost národa, Rovnost, Svobodomyslnost a Sebekontrola, kde je rozdíl mezi mediány čtyři, a to vždy ve směru vyšší preference hodnoty u klientů K-center, kromě Bezpečnosti národa, kterou naopak výrazněji preferuje „běžná populace“.

Pro porovnání obou souborů bylo možné použít pouze neparametrické metody – Mediánového testu. Mediánový test potvrdil, že není signifikantní rozdíl mezi oběma výběrovými soubory.

Výzkum tak ukázal, že hodnoty mladé generace v běžné populaci, se v rámci komplexního obrazu nijak výrazně neliší od hodnot klientů K-center, potažmo tedy od hodnot uživatelů ilegálních drog.

Lze tak říci, že přímý vliv drog na hodnotový systém mladého člověka nebyl touto metodou prokázán. Jinými slovy, příslušníci obou zde porovnávaných skupin jsou si z hlediska osvojených hodnot spíše podobní než rozlišní.

Diskuse

Z preference terminálních hodnot vyplývá tendence zaměřená k základnímu principu demokratické společnosti, a to upřednostňování Svobody, s kombinací Upřímného přátelství jako jedné z hlavních potřeb, která musí být naplňována, neboť člověk je jen těžko schopen žít v izolaci. Soubor vysoce preferovaných hodnot pak dále tvoří Rodinné bezpečí v souvislosti se Zralou láskou, Vnitřní harmonie, Rovnost a Sebeúcta.

Hierarchické uspořádání hodnot vykazuje jistou bagatelizaci tendencí zaměřených směrem ke společnosti a konformitě. Jedná se o nízkou preferenci Společenského uznání, Bezpečnosti národa, Přívětivosti, Smířlivosti, Ctižádostivosti a Poslušnosti. Na druhou stranu hodnoty jako Poctivost, Zodpovědnost, Veselost, Ochota a Laskavost, které se objevují v první polovině žebříčku, ukazují na určitou míru sociability, stejně jako výše zmíněné preference Svobody a Rovnosti, Upřímného přátelství či Rodinného bezpečí a Zralé lásky.

Ač by se mohlo na první pohled zdát, že tak dochází k jistému rozporu, je možný i jiný výklad. Z těchto kompozit vysoce ceněných hodnot je patrná orientace směrem k prosociálním vztahům, zejména v užším sociálním okruhu, a naplňování osobních emočních potřeb na základě blízkých citových vazeb. Naopak hodnoty umístěné na nízkých pozicích, které bychom mohli označit jako „prospolečenské“, jsou pak otázkou spíše konformity a snahy po vyšší společenské prestiži, kterou, zdá se, klienti odmítají.

V rámci preference instrumentálních hodnot mě zaujala zejména první pozice, kterou získala Sebekontrola, což se mi u uživatelů drog zdá trochu paradoxní, neboť jsou to právě psychoaktivní látky, které schopnost seberegulace značnou měrou inhibují. Těžko říci, zda hodnota Sebekontroly získala tak vysokou pozici díky náhodě, nebo zda byla vnímána jako „ideální“ hodnota, ke které by člověk chtěl směřovat, což by ale spíše odpovídalo oblasti terminálních hodnot, jako cílových stavů existence.

Jako vysoce ceněná se také ukázala Nezávislost. I v tomto případě cítím jistý protimluv. Časté zneužívání drog vede nejen k závislosti fyzické či psychické, případně obojí, ale také k jisté závislosti na společenském systému, respektive na jeho ekonomických strukturách jako je například Úřad práce. Vysoká preference Nezávislosti je však pochopitelná v souvislosti s vysokou preferencí terminální hodnoty Svoboda. Jde tedy v podstatě o výklad pojmu samotného.

Nízká preference hodnoty Fantazie by mohla poukazovat na snahu čelit realitě místo tendenci k úniku před ní. V této souvislosti mě napadá pasáž z knihy Toxikomanie a osobnost, která hovoří o nedostatečné schopnosti lidí drogově závislých, fantazijně zpracovat životní problémy, což pak může vést právě k aditivnímu chování (Bergert, 1995).

Faktem, který uvádí ve své studii také V. Řehan a P. Cakirpaloglu (2000), však zůstává, že je otázkou do jaké míry byly výzkumem zachyceny ideální hodnoty a do jaké míry jsou tyto hodnoty i reálně žité. Jde o zachycení vztahu mezi slovně vyjádřenými hodnotami a tím, jak je jedinci opravdu uskutečňují. Neznalost tohoto faktu pak omezuje platnost uvedených závěrů.

Mnoho teorií hovoří o jisté devalvaci hodnot u drogově závislých. Tato skutečnost se však nepotvrdila. Je pravdou, že metoda výzkumu nebyla pro detekci tohoto problému možná nejlépe zvolená, proto na tomto místě uvádím jisté problémy, které se v rámci administrace objevily.

Problematické aspekty Rokeachova testu, jak jsem je vnímala při administraci

Za první a dle mého názoru nejzávažnější nedostatek užití metody považuji nepřesnou operacionalizaci pojmů, jimiž jsou reprezentovány jednotlivé hodnoty. Například vezmeme-li si třeba už první hodnotu na seznamu - Pohodlný život a zeptáme-li se několika lidí, co si pod touto kategorií představují, dostane se nám hned několika odpovědí. Zatímco pro někoho je pohodlný život spojen s představou dostatečného množství peněz a možností pořídit si na cokoli si vzpomenu, pro jiného znamená mít kde bydlet, mít co jíst, celkově vzato nemuset řešit existenciální otázky a pro některé je prostě jen vidinou posedávání u televize nebo knihy s pocitem blaženého klidu. Stejně tak každý z nás může mít i odlišnou představu o Vzrušujícím životě či Veselosti. Nejčastější dotazy klientů se týkaly pojmů Vnitřní harmonie, Spása duše, Svobodomyšlnost, Schopnost, Čistota, Smířlivost a Přívětivost.

Otázkou pak zůstává, co pro každého jedince daná hodnota subjektivně reprezentuje, jakou představu si s ní spojí, což se v konečném důsledku promítne i do míry její preference. Existuje tedy možnost alespoň relativně „objektivního“ srovnání?

Druhým problémem, který se v průběhu administrace dotazníků objevil, a s prvním aspektem úzce souvisí, byla nedostatečná schopnost klientů některé pojmy diferencovat. Například v rozlišení Laskavosti, Přívětivosti a Ochoty nenacházeli klienti jasné hranice. Stejně tak často spojovali Intelkt a Logiku jako dvě kategorie, s téměř identickým obsahem.

V průběhu vyplňování pak nastala ještě jedna komplikace. Bylo jí samotné seřazování. Nezbytnost preferovat jednu hodnotu před druhou i přesto, že klient obě vnímal jako stejně důležité, byla pocíťována jako velice náročná a někdy i nepříjemná. V tomto případě jim pak byla poskytnuta instrukce, ať se řídí emocemi a upřednostní tu, která je jim citově bližší.

Možným řešením by, dle mého názoru, mohlo být vytvoření škály, na níž by se zaznamenávala preference každé hodnoty zvlášť. Například by se mohlo jednat o šestibodovou škálu, kdy 1 by označovala nejvyšší preferenci, 6 potom preferenci nejnižší.

Př. SVOBODA 1 2 3 4 5 6

Ale i tato forma by měla svá úskalí. Nehledě na to, že způsob vyhodnocení a interpretace by musel být odlišný a došlo by tak k posunu i v oblasti teoretického zázemí této metody.

V průběhu vyplňování dotazníku jsem si všimla, že hodnoty umístěvané na středních pozicích se jevily jako méně emočně obsazené a podle výpovědí klientů se jim také nejhůře seřazovaly. Naopak na prvních a posledních místech se volba hodnoty ukázala jako snadnější (zejména u hodnot s nejnižší preferencí) a byla doprovázena větším emočním nábojem.

Tyto diskutabilní aspekty jsem chtěla uvést, abych tak poukázala na skutečnost, že jsem si jich vědoma a v rámci interpretace získaných dat je třeba mít je na zřeteli.

Na obhajobu tohoto testu však musím podotknout, že v rámci výzkumných studií byl aplikován nejednou, a tudíž jeho reliabilitu uznávám s odkazem na vyšší autority v psychologii.

Závěry

Podle žebříčku hodnotové preference můžeme obecný profil klientů kontaktních center charakterizovat jako směřující ke svobodě a nezávislosti. Objevily se tu jisté tendence k individualitě, někdy až individualizmu, což je patrné zejména v popírání hodnot, které bychom mohly chápat jako „prospolečenské“, a to například Bezpečnost národa, Společenské uznání, Přívětivost, Smířlivost, Ctižádostivost a Poslušnost. Ovšem z vysoce preferovaných hodnot Upřímné přátelství, Rodinné bezpečí, Zralá láska, Rovnost a Sebeúcta můžeme usuzovat na orientaci směrem k prosociálním vztahům. Jde tak patrně o rozdíl mezi otázkou konformity a naplňováním emočních potřeb na základě blízkých citových vazeb.

Mezi společně sdílené hodnoty klientů kontaktních center patří zejména Svoboda a Upřímné přátelství stavěné na nejvyšší pozice a Bezpečnost národa, Krása, Spása duše a Společenské uznání, které se ukázaly jako nejméně preferované. Centrální tendenci vykazovaly Rovnost a Pocit úspěšnosti.

U instrumentálních hodnot se pak nejvyšší preference objevila u Svobodomyšlnosti, Poctivosti, Nezávislosti a Sebekontroly. Nejméně ceněné hodnoty byly Ctižádostivost a Poslušnost. Signifikantně významná četnost na středních pozicích nebyla u instrumentálních hodnot prokázána.

Předpoklad, že se objeví nějaké výraznější odlišnosti mezi hodnotovou orientací klientů kontaktních center a „běžnou populací“, v tomto případě reprezentovanou studií V. Řehana a P. Cakirpaloglu, potvrzen nebyl. Hodnotové žebříčky obou souborů jsou poměrně vyrovnané.

Jsem přesvědčená o tom, že jednorázová studie, navíc s počtem 33 osob, může podat pouze orientační svědectví dané problematiky. Přesto se však domnívám, že i na základě takto koncipovaného výzkumu, lze otevřít témata, jenž se pak mohou stát předmětem dalšího bádání.

Literatura

- BERGERT, J. (1995). *Toximanie a osobnost*. Praha, Victoria Publishing.
- CAKIRPALOGLU, P. (2004). *Psychologie hodnot*. Olomouc, Votobia.
- CSÉMY, L. (2001). Anomie a užívání návykových látek u dospívajících. *Adiktologie* 2001 I/I.
- DUŠEK, K., JANÍK, J. (1990). *Drogy a společnost*. Praha, Avicenum.
- HELLER, J., PECINOVSKÁ, O. a kol. (1996). *Závislost známá neznámá*. Praha, Grada.
- HOMOLA, M. (1972). *Motivace lidského chování*. Praha, SPN.
- KALINA, K. a kol. (2003). *Drogy a drogové závislosti 1, Mezioborový přístup*. Praha, Úřad vlády České republiky.
- KALINA, K. a kol. (2003). *Drogy a drogové závislosti 2, Mezioborový přístup*. Praha, Úřad vlády České republiky.
- LINHART, J. a kol. (2004). *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov, Dialog.
- PALM, R. (2001). Globální přístup k drogové problematice na komunitní úrovni. *Adiktologie* 2001 Listopad, I/II.
- RABUŠIC, L. a kol. (2001). *České hodnoty 1991-1999. Sborník prací FSS Brněnské univerzity*. Brno, MU.
- ŘEHAN, V., CAKIRPALOGLU, P. (2000). Sociální status a hodnotová orientace mladé generace. *Československá psychologie*, 2000, ročník 46, číslo 3.

Příloha

Tab.1 Mediány hodnot klientů K-center versus studie Řehan, Cakirpaloglu.

Terminální hodnoty	Studie Řehan, Cakirpaloglu	Klienti K-center	Instrumentální hodnoty	Studie Řehan, Cakirpaloglu	Klienti K-center
Pohodlný život	14	12	Ctižádostivost	11	14
Vzrušující život	12	12	Svobodomyslnost	11	6
Pocit úspěšnosti	12	11	Schopnost	9	10
Rodinné bezpečí	5	7	Veselost	7	7
Svoboda	4	5	Čistota	8	9
Štěstí	6	8	Odvaha	7	10
Vnitřní harmonie	8	7	Smířlivost	13	14
Zralá láska	6	7	Ochota	8	7
Bezpečnost národa	10	14	Poctivost	6	6
Mír ve světě	8	11	Fantazie	12	11
Krása	13	14	Nezávislost	9	6
Rovnost	11	7	Intelekt	9	11
Spokojenost	10	8	Logika	11	10
Spása duše	16	16	Laskavost	8	8
Sebeúcta	10	7	Poslušnost	16	15
Společenské uznání	14	13	Přívětivost	11	12
Upřímné přátelství	6	5	Zodpovědnost	6	8
Moudrost	8	9	Sebekontrola	9	5

Čím nižší je číselná hodnota uvedeno mediánu, tím vyšší je preference hodnoty s ním spojené.